

‘God helpt ons’

Voorganger: Ds. Christine van den End

Lezingen:

1^e schriftlezing: Lucas 16, 19-31

2^e schriftlezing: Psalm 121 (hertaald door Loyd Haft)

Gemeente van Christus, geliefde mensen van God,

Op onze koelkast hangt deze kaart. Met grote letters staat erop: ‘Het gaat om het geld’ en met kleine letters erachteraan ‘tot aan de hemelse poort’. Ik heb hem uit een kaartenrek gevist van het bezoekerscentrum van de Nederlandsche Bank. Met net een overleg achter de rug van predikanten in Amsterdam Zuid waar het over de financiën van de Protestantse kerk was gegaan, en dus over bezuinigen op gebouwen en formatie, vond ik het prikkelend juist bij een bank zo’n tekst aan te treffen.

Op de plek waar de goudstaven van Nederland liggen, de plek waar het bij uitstek om geld gaat, is blijkbare ook ruimte voor een ander perspectief. En andersom: waar we in de kerk ons steeds opnieuw door het Koninkrijk van de hemel willen laten bepalen en niet door de Mammon, de god van het geld, voelen we de spagaat. In Amsterdam, in Hilversum, in ons samenleven en ook in ons kerk-zijn kunnen we niet om geld heen. En tegelijk weten we dat het er uiteindelijk niet om gaat.

Welk ander perspectief houdt Jezus ons nu voor in de gelijkenis over Lazarus en de rijke man? Als je het verhaal los van de context hoort, zou je zomaar kunnen denken dat het verhaal laat zien dat het tot aan de hemelse poort inderdaad om geld gaat? De rijke heeft het goed en Lazarus heeft het slecht getroffen. En geld maakt dan niet misschien niet gelukkig, het scheelt een hele hoop zorgen als je er genoeg van hebt. Het helpt je aan gezond eten, een dak boven je hoofd, de mogelijkheid te studeren, te werken en een dokter te raadplegen als je ziek bent. Pas na zijn dood wordt de rijke geconfronteerd met het feit dat hij niet omgekeken heeft naar de arme Lazarus.

In het verleden heeft deze letterlijke uitleg, met tot de verbeelding sprekende afbeeldingen en al, er maar al te vaak toe geleid dat armen ermee gesust werden: ‘stil maar, wacht maar, later in de hemel krijg jij het goed’. Maar het verhaal zelf en ook de context geeft geen enkele ruimte voor deze uitleg. We krijgen geen inkijkje in de hemel. Met een inleiding van ‘er was eens’ geeft Jezus aan dat hij zijn hoorders dit verhaal als spiegel voor wil houden. Net hiervoor (vs 13) heeft hij er al op gehamerd dat je niet èn God èn de Mammon kunt dienen. Sterker nog: wat er voor het oog van de wereld rechtvaardig uitziet, hoeft het niet

te zijn. God ziet het hart aan, hij weet wat mensen ten diepste beweegt.

Na deze duidelijke taal volgt de gelijkenis. In het verhaal van Lazarus blijkt hoe je God kunt dienen: door je eenvoudigweg te houden aan zijn woord. Als de rijke na zijn dood vraagt zijn vijf broers te waarschuwen, zegt Abraham, aartsvader van alle gelovigen, dat ook zij het moeten doen met Mozes en de profeten. Het aantal broers lijkt wel een vingervijzing naar de vijf boeken van de Thora. De wet dus, waarvan Jezus, ook net hiervoor, had gezegd dat die onverminderd geldig was - eerder zouden hemel en aarde vergaan dan dat er maar een punt of komma aan zou veranderen (vs 17).

De beeldtaal van de gelijkenis houdt ons een ander perspectief voor. De plek waar Lazarus na zijn dood is, wordt niet benoemd, maar het is iets van een hemel, tegenover de hel waarin de rijke belandt. De hemel in het verhaal lijkt een beeld voor Gods koninkrijk. Daar worden dingen rechtgezet die krom zijn. Zo spoort de gelijkenis ons aan werk van dat hemelse rijk te maken, hier op aarde, nu het kan. Een rijk waarin de rijke zich ontfermt over de arme. Een rijk waarin mensen elkaar echt zien en zich in elkaar herkennen.

Dit hemelse koninkrijk is iets waarvoor de kerk zich met vallen en opstaan altijd in heeft gezet. De werken van barmhartigheid zijn vanaf het begin leidraad geweest. En als ze onder gesneeuwd dreigden te raken, dan stonden er mensen op om de kerk te hervormen, van binnen en van buiten. Denk maar aan Franciscus van Assisi, aan Maarten Luther. Aan zovele anderen.

Niet de dreiging van een gesloten hemelpoort, maar de aansporing het goede leven met en voor elkaar te leven, dat houdt Jezus de mensen voor, in deze gelijkenis, in zijn hele leven.

In die zin is de ontstane ophef over het boek van de theoloog Frits de Lange opmerkelijk. ‘Heilige onrust’ heet het boek, misschien heeft u er ook over gelezen.¹ Hij vergelijkt daarin het geloof met de weg die een pelgrim gaat: de reis is de bestemming. En in lijn met die gedachte verwerpt hij het idee van een hemel als einddoel. Eigenlijk sluit dit heel goed aan op de gelijkenis van Lazarus die Jezus vertelt? De hemel is niet een doel dat op zichzelf staat, los van de weg die je gaat. Jezus laat zien dat Gods koninkrijk al begonnen is: dat God bij ons wil zijn op onze weg, in ons en met

ons. Zoals God ook Abraham en Mozes bijstond, zijn woorden aan hen bekend maakte, zo doet hij dat in Jezus dichtbij en grenzelozer dan ooit te voren.

De heilige onrust uit de titel van De Langes boek, verwijst naar een onrust die de kerkvader Augustinus al beschreef.² Het is een onrust die mensen op het spoor zet van een leven teruggebracht tot de kern, het leven als een pelgrimstocht. In feite geef je je over aan een naakt bestaan, zonder linnen en purperen gewaden die je alleen maar in de weg zitten als je onderweg bent, niet wetend onder welk dak je die nacht zult slapen, met slechts eten en drinken voor die ene dag.

Denkend aan een pelgrimstocht kun je misschien beter Lazarus zijn dan die rijke man? Zo zet de gelijkenis alle verhoudingen op z'n kop, niet alleen in het verhaal - waar uiteindelijk de rijke naamloos buiten de poort belandt en Lazarus gekend en bemind binnen is.

Die omkering wil ons bovenal wakker schudden. Als we bedenken onderweg te zijn, nu al te raken aan de hemel? wat houdt het verhaal ons dan voor? Wie zijn er eigenlijk bij ons binnen en buiten? En kan dat ook zomaar omgekeerd zijn?

Zijn de vluchtelingen die wij niet bij naam kennen soms de Lazarussen die wij liever buiten de deur van onze samenleving houden?

De rijke met zijn vijf broers wordt aangesproken op hun kennis van de Bijbelse verhalen. Ze hebben toch Mozes en de Profeten? Is dat vergelijkbaar met zoals wij Jezus hebben? En hebben wij als kerk met al *onze* bagage wel oog voor wie er bij *ons* aan de deur staan?

Of zijn we zonder ons ervan bewust te zijn drukker met alle bezuinigingen en fusies die in deze tijd van krimp van ons gevraagd worden?

Het verhaal zet de tijd en de ruimte waarin we leven op scherp.

Gods nabijheid, het rusten als in de schoot van Abraham? hoe onze omstandigheden ook zijn? het is iets wat we in het leven van alle dag kunnen ervaren. Niet dat onze bestemming niet telt? de hemel, God, bepaalt ons juist bij het hier en nu. Zoals een pelgrim ook niet doelloos op weg is: zijn einddoel bepaalt de richting en wakkert het verlangen aan.

Hoe naakter ons bestaan, hoe meer we God op het spoor lijken te komen als iemand die ons helpt als we richting zoeken. In ons kerk-zijn, in ons mens-zijn.

Niet aan bergen,
niet aan torende rotsen
ken ik mijn hulp maar hier:
achter mijn ogen als ik aan u denk.
Waar ik aan u denk
raakt ook mijn voet de grond,
mijn schaduw raakt uw aarde.
Niet in de brandende zon,
niet in de tanende maan:
hier: in waar ik adem,
uit waar ik adem,
want ik adem u.³

Dat we zo onze weg vervolgen, amen

Noten

¹Frits de Lange, *Heilige onrust* (Ten Have, 2017), waarvan in Trouw op 27 mei een voorpublicatie te lezen was - 'Hemel. Er is maar één leven. Dit.' - die tot een levendige discussie in columns en ingezonden brieven leidde.

²'Mijn hart is onrustig, totdat het rust vindt in U', zie Liedboek lied 897 voor een berijmde versie van de tekst van Augustinus.

³Psalm 121 door Loyd Haft